herpy

ŻÓŁWIE LĄDOWE I WODNE

żółw jaszczurowaty

Chelydra serpentina

Chelydra serpentina to duży, niemal całkowicie wodny żółw ze wschodniej części Ameryki Północnej, o potężnych szczękach i długim ogonie. Pancerz osiąga zwykle 25-45 cm, zwierzę waży 5-16 kg i może żyć wiele dziesięcioleci. Gatunek wymaga bardzo dużego, filtrowanego zbiornika z gołym dnem, nie nadaje się do brania na ręce i łatwo tyje.

Rodzina: Chelydridae Nazwa angielska: Common Snapping Turtle

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**25-45 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**4 500-16 000 g**
Długość życia	**30-50 lat**
Aktywność	**Za dnia i w nocy**
Tryb życia	**Wodny**
Środowisko	**Mokradła i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**200 × 100 × 70 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**29-32 °C**
Temperatura w nocy	**20-24 °C**
Wilgotność	**50-80%**
Woda	**Akwaterrarium** głębokość 25-40 cm
Temperatura wody	**23-27 °C**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Zimowanie	**4-6 °C** 8-12 tygodni
Pokarm	**Owady, gotowa karma, rośliny, kręgowce i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**84-240 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**25-80 jaj**
Zniesienia w roku	**1**
Inkubacja	**63-140 dni** przy 20-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Chelydra serpentina to jeden z największych żółwi słodkowodnych Ameryki Północnej. Karapaks jest jasnobrązowy, brązowy lub czarny, z wyraźnymi kilami, zwłaszcza u młodych osobników, a plastron jest mały i ma kształt krzyża, przez co duża część kończyn i szyi pozostaje odsłonięta. Głowa jest duża, szyja długa i masywna, a ogon jest niemal tak długi jak pancerz i ma piłkowane kile. Szyję i kończyny pokrywają drobne guzki. Wszystkie wymiary w tekście dotyczą długości pancerza.

Dorosłe osobniki mają zwykle 25-45 cm i ważą 5-16 kg. Samce są większe od samic i rosną przez całe życie, choć po osiągnięciu dojrzałości płciowej wolniej. Pewien dziki osobnik ważył 34 kg, a przekarmione zwierzęta w niewoli ważyły nawet 39 kg. Nie wyróżnia się podgatunków: formy środkowo- i południowoamerykańskie, które dawniej do nich zaliczano,

są dziś odrębnymi gatunkami.

Gatunek jest defensywny i potrafi mocno ugryźć swoim potężnym, płaskim dziobem. Szyja jest tak ruchliwa, że zwierzę sięga do tyłu ponad pancerzem aż do tylnych kończyn, nawet jeśli trzyma się je za boki pancerza. Pod wodą jest bardziej powściągliwe i często ucieka w muł. Długość życia w niewoli wynosi 30-50 lat, a w naturze jest słabo poznana, ale niektóre osobniki prawdopodobnie przekroczyły 100 lat. Nie jest to zwierzę do brania na ręce, wymaga miejsca i czasu, więc nadaje się wyłącznie dla doświadczonych hodowców.

Występowanie i środowisko

Chelydra serpentina występuje we wschodniej części Ameryki Północnej, od południowej Kanady (Nowa Szkocja i Nowy Brunszwik, południowy Quebec i Ontario, na zachód po Manitobę, Saskatchewan i południowo-wschodnią Albertę) na południe przez Stany Zjednoczone na wschód od Gór Skalistych aż po wybrzeże Zatoki Meksykańskiej w Teksasie i na Florydzie. Populacje środkowo- i południowoamerykańskie, dawniej zaliczane do tego gatunku, są dziś odrębnymi gatunkami i wykraczają poza zakres tego poradnika.

Gatunek uciekł lub został wypuszczony w częściach zachodnich Stanów Zjednoczonych, w Japonii, Chinach i na Tajwanie, a wypuszczone osobniki występują też w Niemczech. Kraje przy mapie obejmują wyłącznie zasięg naturalny.

> **Naturalny zasięg:** Stany Zjednoczone i Kanada.

ŚRODOWISKO

C. serpentina występuje w większości stałych zbiorników wodnych: w płytkich stawach, jeziorach, na mokradłach, w wolno płynących rzekach i strumieniach o miękkim, mulistym dnie i bogatej roślinności, a miejscami w słonawej wodzie w ujściach rzek. Często leży zakopana w mule, z odsłoniętymi tylko głową i nozdrzami, i wyciąga szyję ku powierzchni, by zaczerpnąć powietrza. Nozdrza znajdują się na samym końcu pyska i działają jak fajka.

Zwierzę rzadko się wygrzewa, ale może unosić się przy powierzchni z pancerzem nad wodą, a w północnej części zasięgu wiosną wylega na przewróconych drzewach. Samice wędrują daleko po lądzie, szukając piaszczystej gleby do złożenia jaj, a inne osobniki wędrują, gdy zbiornik wysycha.

W chłodnej części zasięgu gatunek zimuje na dnie stawów i jezior, gdzie woda jest skuta lodem przez ponad pół roku. Zwierzę silnie obniża metabolizm i może pobierać tlen przez błony śluzowe jamy ustnej i gardła. Niektóre osobniki nie przechodzą właściwego spoczynku zimowego, lecz pozostają aktywne pod lodem.

Hodowla

TERRARIUM

Trzymaj zwierzę w dużym zbiorniku, plastikowym korycie paszowym lub w stawie, a nie w zwykłym terrarium. O wielkości decyduje ilość wody: na każdy centymetr długości pancerza potrzeba co najmniej ok. 15 litrów wody, więc zwierzę o długości 30 cm musi mieć co najmniej 450 litrów, a zwierzę o długości 40 cm około 600 litrów, przy czym część lądowa dochodzi do tego dodatkowo. Wymiary zbiornika, 200 × 100 × 70 cm, dają część wodną o wymiarach ok. 150 × 100 cm z 30 cm wody (450 litrów), część lądową 50 × 100 cm i 40 cm burty nad wodą. Zwierzę o długości 40 cm potrzebuje znacznie większego zbiornika.

Powierzchnia dna jest ważniejsza niż głębokość wody, bo gatunek niewiele pływa, lecz chodzi po dnie i wyciąga szyję po powietrze. Zbiornik musi być co najmniej 3 razy dłuższy od pancerza i o połowę tak szeroki, a woda powinna mieć 25-40 cm głębokości. Młode osobniki można zacząć trzymać w mniejszym zbiorniku z płytką wodą, ale szybko rosną; od początku planuj pod dorosłe zwierzę.

Woda jest ciężka: 450 litrów waży 450 kg, a szklane akwarium tej wielkości się nie nadaje. Wybierz solidny zbiornik z polietylenu, staw z włókna szklanego lub murowany basen z folią i ustaw go na podłodze, która uniesie ten ciężar, najlepiej w piwnicy lub na parterze.

Dno pozostaw gołe albo pokryj je dużymi, płaskimi kamieniami, zbyt dużymi do połknięcia. W części zbiornika można dać drobny piasek, jeśli zwierzę ma mieć możliwość zakopania się. Unikaj drobnych kamyków i sztucznych roślin, które zwierzę połyka. Zrób mocną, stabilną część lądową lub rampę, która uniesie pełny ciężar zwierzęcia; pływające wysepki dla małych żółwi są za słabe. Gatunek dobrze kopie i się wspina, więc zbiornik musi mieć stałą pokrywę lub wysoką burtę, a lustro wody powinno być 5-8 cm poniżej krawędzi.

Zawsze trzymaj w zbiorniku jedno zwierzę. Gatunek zjada ryby, płazy i inne żółwie, więc nie można go trzymać razem z innymi zwierzętami.

Możliwy jest też duży, głęboki i zabezpieczony przed ucieczką staw ogrodowy, a gatunek może zimować w stawie o głębokości co najmniej 100 cm z miękkim dnem, w którym zwierzę może się zakopać.

TEMPERATURA

Woda powinna mieć 23-27 °C. Poniżej ok. 21 °C zwierzę traci apetyt i słabo trawi, a powyżej około 29 °C jest zestresowane i bardziej agresywne, a bakterie w wodzie namnażają się szybciej. Powierzchnia miejsca do wygrzewania (jeśli zwierzę z niego korzysta) ma 29-32 °C, a powietrze nad wodą co najmniej 24 °C. Temperatura nocna nie jest dokładnie znana; odpowiednie jest 20-24 °C.

Umieść grzałkę w ochronnej rurze z PVC z otworami albo użyj grzałki przepływowej na powrocie filtra, bo zwierzę gryzie i przewraca wszystko, co jest w zbiorniku. Mierz temperaturę wody termometrem cyfrowym.

Spoczynek zimowy jest opcjonalny. W naturze gatunek zimuje na dnie pod lodem, ale zwierzę w niewoli można przez cały rok utrzymywać aktywne i karmione przy świetle i cieple. Zimować mogą tylko zdrowe, dobrze odżywione zwierzęta i tylko po badaniu weterynaryjnym. W stawie na zewnątrz o głębokości co najmniej 100 cm zwierzę samo decyduje o początku i końcu zimowania; nigdy nie rozbijaj lodu, ale ewentualnie utrzymuj mały otwór wolny od lodu kamieniem napowietrzającym. W pomieszczeniu nie karmi się zwierzęcia przez co najmniej 2-4 tygodnie, póki jest jeszcze ciepło, aby jelita się opróżniły, a potem stopniowo obniża się temperaturę. Zwierzę zimuje w wodzie o temperaturze 4-6 °C przez 8-12 tygodni, nigdy poniżej 2 °C, i jest ważone co 2-4 tygodnie; jeśli w ciągu miesiąca straci więcej niż ok. 1 % masy, trzeba je wybudzić. Jeśli zwierzę zostało niedawno nabyte, jest chore lub ma niedowagę albo są jakiekolwiek wątpliwości, przez całą zimę utrzymuje się je w stanie aktywnym i karmi.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotnością dla żółwia jest sama woda, więc wilgotność względna powietrza nie ma decydującego znaczenia i nie jest dokładnie udokumentowana dla tego gatunku; 50-80 % w pomieszczeniu w zupełności wystarczy. Decydująca jest czystość wody.

Zwierzę produkuje dużo odchodów, a woda szybko się brudzi i osiąga wysokie stężenia amoniaku i azotynów. Co tydzień wymieniaj 25-50 % wody, także przy mocnym filtrze. Szybko usuwaj resztki pokarmu.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WODA I JAKOŚĆ WODY

Woda jest miejscem pobytu zwierzęcia, więc musi być wystarczająco głęboka, czysta i ciepła. Dorosłe osobniki dobrze czują się w 25-40 cm wody. Temperatura wynosi 23-27 °C.

Filtracja to najważniejsza część wyposażenia i powinna być dobrana do 2-3-krotności objętości wody. Najlepszy jest zewnętrzny filtr kubełkowy, a węże oraz wloty i wyloty trzeba osłonić rurą z PVC lub osłoną ze stali nierdzewnej, bo zwierzę je gryzie. Filtry wewnętrzne są za słabe i zostają zniszczone. Karm w osobnym zbiorniku, aby ułatwić sprzątanie. Całe urządzenia elektryczne przy wodzie podłącz przez wyłącznik różnicowoprądowy.

Rośliny i ryby w zbiorniku kończą jako pokarm.

OŚWIETLENIE I UVB

UVB jest zalecane, ale ma mniejsze znaczenie niż u żółwi wodnych, które dużo się wygrzewają, ponieważ zwierzę pozyskuje D3 z całych ofiar. Strefa Fergusona nie jest udokumentowana dla tego gatunku; strefa 2 to szacunek wynikający z tego, że gatunek rzadko się wygrzewa. Zamontuj wysokiej jakości świetlówkę UVB nad częścią lądową, bez szkła ani plastiku pomiędzy, i regularnie ją wymieniaj, bo jej moc spada.

Młode osobniki często korzystają z miejsca do wygrzewania, dorosłe rzadko. Mimo to zostaw je, aby zwierzę mogło wybierać. Światło powinno być włączone ok. 12 godzin na dobę. Daj zwierzęciu możliwość wycofania się w cień, bo wykorzystuje światło i cień, by się ukrywać.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

C. serpentina jest wszystkożerna i w naturze zjada drobne zwierzęta, ryby, żaby, płazy, skorupiaki, ślimaki, dżdżownice, gady, padlinę i duże ilości roślin wodnych. W niewoli karmi się ją całymi ofiarami lub kawałkami z kością, np. rybami, dżdżownicami, karaczanami, krewetkami i rakami, chudym mięsem i podrobami oraz dobrej jakości pływającym granulatem. Młode dostają granulat i małe zwierzęta, a dorosłe przechodzą na całe ofiary. Podawaj też zieleninę, np. rośliny wodne i liście; nie wszystkie osobniki ją przyjmują.

Gatunek łatwo tyje, a otyłość obciąża nerki i wątrobę oraz skraca życie; dorosłe zwierzęta w niewoli ważyły nawet 39 kg. Nie podawaj więcej, niż zwierzę zje w krótkim czasie, i ograniczaj zawartość tłuszczu. Częstotliwość karmienia nie jest udokumentowana dla tego gatunku. Podobnie jak u innych żółwi wodnych młodym odpowiada codzienne karmienie, a dorosłym karmienie 1-3 razy w tygodniu, przy czym ilość się zmniejsza, gdy zwierzę tyje. Karm w wodzie. Mrożone ryby tracą witaminę E i tiaminę, więc podawaj zróżnicowany pokarm i suplement, jeśli ryby są stałym elementem diety.

Całe ofiary dostarczają wystarczająco dużo wapnia i D3. Jeśli zwierzę dostaje głównie granulat i mięso, do zbiornika dodaje się sepię, z której najpierw usuwa się twardą stronę spodnią.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

C. serpentina jest defensywna i gryzie szybko i mocno, gdy się ją podnosi lub gdy czuje się zagrożona; ugryzienie może spowodować głębokie rany. Szyja jest długa i ruchliwa, więc zwierzę sięga do tyłu ponad pancerzem. Nie jest to zwierzę do brania na ręce, a dzieci nie mogą się do niego zbliżać.

Jeśli trzeba zwierzę przenieść, podnosi się je za pancerz za tylnymi kończynami, tak aby dłonie były poza zasięgiem dzioba i pazurów. Nigdy nie podnoś zwierzęcia za ogon, bo może to uszkodzić kręgosłup. Bezpieczniej jest użyć koca albo deski i szufli pod tylną krawędzią pancerza. Zestresowane zwierzę wydziela piżmowy zapach z okolic tylnych kończyn.

Trzymaj jedno zwierzę. Gatunek atakuje osobniki własnego gatunku i zjada inne żółwie, a obrażenia po walkach są częste, zwłaszcza w zbyt małych zbiornikach. Zwierzę jest ciekawskie i szybko uczy się kojarzyć cię z pokarmem, ale nie da się go oswoić.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce są większe od samic, a niemal wszystkie osobniki powyżej 10 kg to stare samce. Dojrzałość płciowa następuje później u zwierząt z północnej części zasięgu (15-20 lat) niż na południu (około 12 lat). W niewoli zwierzęta osiągają dojrzałość płciową w wieku 7-20 lat.

GODY I KOPULACJA

Kopulacja odbywa się od kwietnia do listopada. Samiec siedzi na pancerzu samicy i zgina ogon w dół, tak aby oba otwory kloaczne się zetknęły. Samica może przechowywać nasienie przez kilka lat i składać zapłodnione jaja bez ponownej kopulacji. Gatunek jest agresywny wobec osobników własnego gatunku, więc parę można trzymać razem wyłącznie w bardzo dużym zbiorniku z możliwością schodzenia sobie z drogi.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa 25-80 jaj raz w roku (niektóre nawet 83), głównie w czerwcu i lipcu. Opuszcza wodę, by wykopać gniazdo w piaszczystej glebie, często daleko od wody, i zasypuje jaja tylnymi kończynami. Jaja mają skórzastą, elastyczną skorupkę i średnicę 26-28 mm. Samica potrzebuje dużego, głębokiego miejsca do składania jaj z piaskiem lub ziemią w części lądowej.

INKUBACJA

Wyklucie następuje po 9-20 tygodniach, w zależności od temperatury: w 30 °C po około 63 dniach, a w 20 °C po około 140 dniach. Temperatura decyduje też o płci: w niskich i wysokich temperaturach wylęgają się samice, a w pośrednich samce. Młode wykluwają się i opuszczają gniazdo samodzielnie; rodzice nie opiekują się ani jajami, ani młodymi.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają mały, pomarszczony pancerz, stosunkowo długi ogon i dużą głowę. Są aktywne, żarłoczne i jedzą niemal wszystko. Trzyma się je w płytkiej wodzie z kryjówkami i roślinami i podaje granulat oraz małe zwierzęta, takie jak dżdżownice i małe ryby. Szybko rosną i po kilku miesiącach trzeba je przenieść do większego zbiornika. Małe osobniki gryzą się nawzajem w ogony, dlatego młode trzyma się osobno.

Zdrowie i częste błędy

Typowe problemy i błędy w utrzymaniu: - Nadwaga i stłuszczenie wątroby przy zbyt dużej ilości i zbyt tłustym pokarmie. - Obrażenia po walkach i rany od ugryzień, często na ogonie, zwłaszcza u zwierząt trzymanych w zbyt dużym zagęszczeniu. - Brudna woda, która powoduje infekcje pancerza i skóry. - Grzybica pancerza i deformacje przy braku UVB, wapnia lub zróżnicowanej diety. - Połknięty plastik lub drobne kamyki.

Zwierzęta ukrywają chorobę, więc regularnie je waż i mierz oraz prowadź dziennik masy ciała i apetytu. Nagły spadek masy jest często pierwszym objawem. Chore zwierzę powinien leczyć wyłącznie weterynarz z doświadczeniem w gadach; skontaktuj się z kliniką wcześniej, aby zwierzę mogło zostać bezpiecznie przyjęte.

Wszystkie gady mogą być bezobjawowymi nosicielami *Salmonella* i zarażać ludzi. Myj ręce przed kontaktem i po kontakcie ze zwierzęciem, wodą i wyposażeniem i nie pozwalaj zbliżać się dzieciom poniżej 5 lat. Ugryzienie należy płukać pod bieżącą wodą przez około pięć minut i oczyścić; przy głębokich lub zakażonych ranach zgłoś się do lekarza.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.